

УДК 378.14:343.1

І. А. ЖАРІЙ (підполковник внутрішньої служби, аспірант)
Чернігівський юридичний коледж Державної пенітенціарної служби України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
Г. І. ЖАРА (канд. пед. наук, доц.)
Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В СТАНОВЛЕННІ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕНІТЕНЦІАРІЇВ

У статті представлено форми організації самостійної роботи курсантів і слухачів Чернігівського юридичного коледжу Державної пенітенціарної служби України при вивченні дисциплін «Інформатика» та «Спеціальні інженерно-технічні засоби охорони та нагляду». Показано можливості інтеграції знань з двох дисциплін для формування інформатичної компетентності майбутніх фахівців-пенітенціаріїв як складової їх професійної компетентності. Характер навчального закладу висуває специфічні обмеження щодо організації самостійної підготовки курсантів і слухачів з технічних дисциплін.

Ключові слова: *інформатична компетентність, самостійна робота, фахівці-пенітенціарії, інформатика.*

Постановка проблеми. Розвиток сучасних інформаційних технологій, побудова охоронних комплексів на новітній елементній базі, створення і впровадження нових технічних засобів охорони, які застосовуються в установах Державної кримінально-виконавчої служби України (ДКВС України), вимагають відповідного рівня інформатичної компетентності окремих груп співробітників цих установ.

Самостійна робота у процесі отримання вищої освіти курсантами та слухачами навчальних закладів ДКВС України є однією з найважливіших складових, що формують фахівця сучасного рівня. Розвиток самостійності не тільки як сукупності вмінь та навичок, але й як риси характеру, яка відіграє важливу роль в структурі особистості, є надзвичайно важливим для сучасного фахівця-пенітенціарія. Самостійно набуті знання за структурою є більш продуктивними, оскільки розвивають інтелектуальні здібності, критичне мислення, увагу, спостережливість, вміння оцінювати різні професійні ситуації.

Мета самостійної роботи полягає в сприянні професійному становленню тих, хто навчається, формуванні у майбутніх фахівців ДКВС України системи професійно значущих якостей, таких як інтелектуальність, відповідальність, креативність, інформатична культура, здатність до самоосвіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підготовка майбутніх фахівців має забезпечувати формування у них вмінь вирішувати професійні завдання подальшої діяльності та виконувати певні функції з позицій парадигми особистісно-орієнтовного навчання [2, с. 37].

Інформатична компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке інтегрує знання про основні методи інформатики та інформаційні технології, уміння використовувати наявні знання для розв'язання прикладних задач, навички використання комп'ютера і технологій зв'язку, здатності представляти повідомлення і дані у зрозумілій для всіх формі і проявляється у прагненні, здатності і готовності до ефективного застосування сучасних засобів інформаційних та комп'ютерних технологій для розв'язання завдань у професійній діяльності і повсякденному житті, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності [1, с. 323].

А. І. Кузьмінський визначає самостійну роботу як навчальну діяльність студента, яка планується, виконується за завданням, під методичним керівництвом і контролем викладача, але без його прямої участі [3, с. 309].

На сучасному етапі у процесі професійної підготовки пріоритет надається забезпеченню самоорганізації та самореалізації майбутнього фахівця, розвитку його пізнавальних здібностей, а не тільки засвоєнню знань та вмінь. Це, відповідно, сприяє розвитку наукового, творчого мислення [2, с. 38].

Керівництво самостійною роботою студентів передбачає організаційну, методичну та педагогічну складові: організаційна – створення навчальних посібників, які повинні допомогти студенту зрозуміти логіку побудови курсу, що вивчається; методична – розробка завдань для самостійної роботи, що використовуються в різних формах організації навчального процесу;

педагогічна – організація форм співпраці, які б стимулювали самостійність та творчу активність студентів [4].

Особливе значення та актуальність у сьогоденній вищій освіті має проблема організації самостійної роботи студентів та пошуку нових її форм. Це обумовлено зменшенням кількості аудиторних годин, що виділяються на вивчення певної дисципліни, наявністю студентів з різним рівнем базової підготовки, різним ступенем мотивації до навчання та рівнем сформованості навчальних вмінь та навичок, різними психофізіологічними особливостями [4].

Формулювання цілей статті. Мета роботи полягає в обґрунтуванні значення та розробці форм самостійної роботи у процесі становлення інформатичної компетентності майбутніх фахівців-пенітенціаріїв.

Виклад основного матеріалу дослідження. У навчальних закладах гуманітарного спрямування, до яких відноситься і Чернігівський юридичний коледж Державної пенітенціарної служби України (ЧЮК ДПтС України), викладання дисциплін, які мають технічну спрямованість, забезпечується на циклі спеціальних дисциплін.

Згідно навчальних планів підготовки бакалаврів і молодших спеціалістів дисципліна «Інформатика» викладається в межах циклу фундаментальної та природничо-наукової підготовки. Дисципліна «Спеціальні інженерно-технічні засоби охорони та нагляду» (СІТЗОН) викладається в межах циклу дисциплін професійної та практичної підготовки за вибором навчального закладу. Вивчення цих дисциплін вимагає від курсантів та слухачів володіння знаннями з математики, фізики, хімії, біології тощо. Це викликає протиріччя між загальною гуманітарною спрямованістю майбутнього фахівця-пенітенціарія (профільним предметом для абітурієнтів є історія) та змістом вище вказаних дисциплін. Внаслідок цього мотивація до вивчення інформатики та СІТЗОН у курсантів та слухачів суттєво знижена внаслідок недостатньої пропедевтичної теоретичної бази з шкільних курсів природничо-математичного профілю.

У навчальній програмі з інформатики на самостійну роботу відводиться 36 годин із загального обсягу 72 години; з СІТЗОН – 54 години із загального обсягу 108 годин.

Аналіз усних відповідей і контрольних тестових робіт з інформатики на першому та зі СІТЗОН на третьому курсах ЧЮК ДПтС України показав такі типові недоліки:

- низький рівень базових природничо-математичних знань;
- недостатня психологічна спрямованість та зорієнтованість курсантів і слухачів на вивчення технічних дисциплін;
- недостатнє розуміння значення технічних дисциплін у майбутній професійній діяльності;
- невміння мислити творчо, нестандартно, схильність до стереотипів;
- недотримання принципу наступності.

Для корекції означених вище недоліків нами було розроблено методичні рекомендації для самостійної роботи курсантів та слухачів ЧЮК ДПтС України з інформатики та СІТЗОН. Вони містять такі розділи:

- Мета самостійної роботи курсантів.
- Методичні рекомендації, вказівки та завдання на самостійну роботу.
- План практичного заняття.
- Запитання для самоконтролю.
- Список основної та додаткової навчально-методичної літератури.

Організація самостійної роботи курсантів та слухачів з інформатики та СІТЗОН здійснюється в таких формах:

- складання тематичних конспектів;
- тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів;
- індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) у вигляді мультимедійних презентацій;
- традиційні і нетрадиційні види самостійної роботи (індивідуальні та групові) під час практичних занять:
 - з інформатики: складання та розв'язання логічних задач, робота з роздатковим матеріалом, індивідуальне виконання практичних завдань за допомогою ПК, пошук інформації в мережі Інтернет;
 - з СІТЗОН: опис інженерно-технічних засобів за фотографією, побудова типових схем тощо.

Вимоги до виконання самостійної роботи із зазначених дисциплін.

Тематичний конспект передбачає системний аналіз навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання, створення узагальнених схем, таблиць тощо.

Реферат подається в друкованому або рукописному вигляді обсягом 10 – 12 (до 15) сторінок.

Реферат повинен складатися з:

- стандартно оформленого титульного листа;
- плану, в якому зазначені: вступ (мета реферату, обґрунтування теми), розділи реферату, висновки, список використаних джерел;
- списку використаних джерел.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання є видом позаурочної індивідуальної роботи навчального, навчально-дослідницького характеру і використовується у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Вони виконуються окремо кожним курсантом під керівництвом викладача. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька курсантів. Однак кожен з них складає власний звіт про роботу над ІНДЗ. Метою ІНДЗ є самостійне вивчення курсантом частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань і розвиток навичок самостійної роботи. Зміст ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь, навичок, одержаних в процесі лекційних, семінарських та практичних занять, що охоплює декілька тем або зміст курсу в цілому.

Мультимедійна презентація подається в електронному вигляді у форматі Microsoft Power Point обсягом 15–25 слайдів. Вона складається з:

- титульного слайду із зазначенням теми роботи, ПІБ виконавця та місця його навчання;
- слайду з планом матеріалу, представленою у презентації;
- змістової частини, де розглядаються основні питання теми, подається текстовий, ілюстративний та відеоматеріал;
- списку використаних джерел.

Інші види самостійних робіт подаються під стандартно оформленим титульним листом за визначеними зразками (для методичних розробок тощо) або (для схем, проектів) у вільному вигляді. Самостійна робота захищається на практичному занятті та оцінюється за кредитно-модульною системою.

Таким чином, застосування представлених форм самостійної роботи дозволяє курсантам при вивченні інформатики знайомитись з останніми новітніми розробками апаратних та програмних засобів, тенденціями їх подальшого розвитку. Для СІТЗОН – знайомитись з сучасними розробками в області технічних засобів охорони, відеоспостереження, опанувати навчальний матеріал при відсутності навчально-методичної літератури.

Інтеграція двох дисциплін дозволяє розглядати побудову сучасних охоронних комплексів на базі новітньої комп'ютерної техніки.

Водночас існують деякі ускладнення в організації самостійної роботи при вивченні СІТЗОН. Нормативно-правова та технічна документація має гриф обмеження доступу і зберігається у спеціальній бібліотеці режимно-секретного органу навчального закладу. Іншої спеціальної навчально-методичної літератури, окрім відомчих наказів та інструкцій, немає. Тому використання навичок пошуку відкритої інформації про технічні засоби охорони в мережі Інтернет для курсантів та слухачів є актуальним.

Висновки.

1. Аналіз навчально-методичної літератури з проблеми організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів показав наявність спільних тенденцій для вищої освіти України, а саме: перерозподіл годин у навчальних планах ВНЗ з метою збільшення питомої ваги самостійної роботи у підготовці фахівців різних спеціальностей; важливість самостійної роботи як засобу становлення особистості та підвищення компетентності майбутнього фахівця; необхідність пошуку нових або удосконалення існуючих форм самостійної роботи з різних дисциплін.

2. Специфіка професійної діяльності майбутніх співробітників ДКВС України висуває ряд вимог до їх фахової підготовки з технічних дисциплін, зокрема, інформатики та спеціальних інженерно-технічних засобів охорони та нагляду. Розроблені форми самостійної роботи курсантів та слухачів при вивченні даних дисциплін дозволяють інтегрувати знання і розвивати інтегровані навички, необхідні для формування інформатичної компетентності та виконання ними професійних обов'язків, пов'язаних з використанням обчислювальної техніки та охоронних систем, побудованих на їх основі.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку ми вбачаємо у перевірці впливу

розроблених форм самостійної роботи на ефективність формування інформатичної компетентності курсантів та слухачів навчальних закладів ДКВС України.

Список використаної літератури

1. Головань М.С. Інформатична компетентність як об'єкт педагогічного дослідження / М. С. Головань // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Збірник наукових праць. – Харків, УПА, 2007. – № 16. – С. 314–324.
2. Жара Г. І. Використання технології інтерактивного навчання для організації самостійної роботи студентів / Г. І. Жара // Самостійна робота студентів у структурі сучасної освіти : матеріали регіональної науково-практичної конференції, (Полтава, 22 квітня 2004 р.) – Полтава, 2005. – 212 с. – С. 37–42.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Кучерук О. Я. Проблеми організації самостійної роботи студентів на першому курсі [Електронний ресурс] / О. Я. Кучерук. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_NIOXXI_2012/Pedagogica/2_117649.doc.htm.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2014

И. А. Жарый

Черниговский юридический колледж Государственной пенитенциарной службы Украины, Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова,

А. И. Жарая

Черниговский национальный педагогический университет имени Т. Г. Шевченко

Организация самостоятельной работы в становлении информатической компетентности будущих пенитенциариев

В статье представлены формы организации самостоятельной работы курсантов и слушателей Черниговского юридического колледжа Государственной пенитенциарной службы Украины при изучении дисциплин «Информатика» и «Специальные инженерно-технические средства охраны и надзора». Показаны возможности интеграции знаний по двум дисциплинам для формирования информатической компетентности будущих специалистов-пенитенциариев как составляющей их профессиональной компетентности. Характер учебного заведения выдвигает специфические ограничения к организации самостоятельной подготовки курсантов и слушателей по техническим дисциплинам.

Ключевые слова: информатическая компетентность, самостоятельная работа, специалисты-пенитенциарии, информатика.

I. Zharyy

Chernihiv Law College of the State Penitentiary Service of Ukraine
National Pedagogical University named after M. Dragomanov,

H. Zhara

Chernihiv State Pedagogical University named after Taras Shevchenko

The Independent Work Organization in Penitentiary Service Specialists' Informative Competence Establishing

The article presents the following forms of cadets' and trainees' independent work in Chernihiv Law College of the State Penitentiary Service of Ukraine when studying subjects "Informatics" and "Special engineering technical means of protection and supervision": case summaries compiling, topical written independent work in the form of reports; individual teaching and research tasks as multimedia presentations, traditional and non-traditional types of independent work (individual and group) during the practical sessions. The requirements for each form of independent work are revealed. The possibilities of integrating knowledge of two disciplines to create informative competence of Penitentiary Service specialists as part of their professional competence are shown. We developed different forms of cadets' and trainees' independent work on subjects "Informatics" and "Special engineering technical means of protection and supervision" which can integrate knowledge and develop integrated skills that are needed for informative competence formation and professional duties performance. The feature of the institution imposes specific restrictions on cadets' and trainees' independent work of technical disciplines organization. There is a contradiction between the general humanities education and the need to teach subjects that have a technical focus for the

professional competencies formation, it is limiting access to regulatory and technical documentation.

Key words: *informative competence, independent work, Penitentiary Service specialists, informatics.*